

Despre Ciocoi vechi si noi

"Romanul nu ne-a dat insa numai fresca unei epoci, ci ne-a creat si un erou (Dinu Paturica) reprezentativ epocilor de formatiune." Eugen Lovinescu

N. Filimon a fost un autodidact, cu inclinatii muzicale si o memorie putin obisnuita, preocupat de cultura. A avut tineretea unui boem, cu o fire originala, vesela si blanda.

Ocupa functii administrative modeste, calatoreste in Germania si Italia si scrie apoi impresii de calatorie pe care le publica in volum sub titlul Excursiuni in Germania meridionala.

Desfasoara o activitate bogata si diversa, fiind un spirit cultivat si activ: schite monografice, studii de istorie a muzicii, lucrari de folclor, pamflete satirice. Este considerat primul nostru cronicar muzical si dramatic, insuflit de un patriotism cald, pledand pentru alcatuirea unui repertoriu national.

Opera literara. N. Filimon este un romantic dublat de un realist, nota specifica multor scriitori romani ai secolului al XIX-lea.

Nuvele romantice: Mateo Cipriani, Friederich Staaps sau atentatul de la Shoenbrunn in contra vietii lui Napoleon I - povestiri proiectate pe fundalul ideilor generoase ale luptei pentru libertate si independenta nationala, cu eroi exaltati, pasionali. Realism: nuvela Nenorocirile unui slujnicar sau gentilomii de mahala (1861) - prima lucrare de critica sociala a lui Filimon, o evocare a moravurilor si a unor tipuri sociale caracteristice societatii romanesti dinaintea Unirii Principatelor, conturand prin Mitica Ramatorian tipul parvenitului, al sarlatanului politic (din familia spirituala a lui Clevetiri - V. Alecsandri si a lui Rica Venturiano - I. L. Caragiale). Romanul Ciocoi vechi si noi a aparut intai in Revista romana a lui Alexandru Odobescu din 1862, apoi in volum, in 1863.

Ciocoi vechi si noi (1863), cu caracter realist dominant, consti tuie un pas important spre iesirea din sfera imitatiei.

Romanul continua si dezvolta critica din Nenorocirile unui slujnicar, fara a se indeparta de procedeele romantice.

N. Filimon isi propune sa contureze artistic o anumita categorie sociala, caracteristica secolului al XIX-lea, tipul ciocoiului, definit in Dedicatie si Prolog.

Compozitia - Romanul este alcatuit din treizeci si doua de capitole cu titluri sugestive, la inceput cu o Dedicatie si un Prolog, care contureaza portretul moral al ciocoiului (fisa fiziologica) si un Epilog, o constructie stransa, geometrica.

Scriitorul isi propune sa urmareasca ciocoiul "in deosebitele faze prin care el a trecut, de la ciocoiul cu anterior si cu calamari la brau al timpilor fanariotici, pana la ciocoiul cu frac si cu manusi albe din zilele noastre."

Prin romanul Ciocoi vechi si noi, Filimon realizeaza doar ciocoiul din prima faza, al "timpilor fanariotici", pe fundalul Bucurestiului aflat la finele epocii feudale si de avant a burgheziei (1814-1825). Este un roman citadin, intaiul nostru "romant original" (N. Filimon), o cronica a

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

moravurilor din vremea lui Caragea si pana la Grigore Ghica.

Conflictul romanului este prefigurat chiar in Dedicatie: "Voua, dar, straluciti luceferi ai viciilor, care ati mancat starea stapanilor nostri si v-ati radicat pe ruinele acelora ce nu v-au lasat sa muriti in mizerie".

Fresca a epocii - sfarsitul domniilor fanariote si inceputul domniilor pamantene; N. Filimon prezinta o varietate neobisnuita de aspecte ale vietii bucurestene de la inceputul secolului trecut, cu toate mecanisme:

Strabatem vechea topografie a capitalei, inaintea focului de la 1847, intre ulita Coltii si Sfantul Gheorghe cel Nou; descrierea mahalalelor, mahalaua Otetarilor; Biserica Alba de pe Podul Mogosoaiiei, cladiri si interioare, imprejurimi (descrierea palatului banului C). Filimon este un adevarat pictor al tuturor claselor sociale.

Aflam astfel modul de viata, moravurile protipendadei de altadata; ceremonialul caftanirii in ranguri boieresti; petrecerile locuitorilor din clasa de mijloc in gradinile de vara, petrecerea la iarba verde, hora stramoseasca si "danturile" vesele; plimbarea boierilor in calesti si butci pe podul Mogosoaiiei si al Targului de Afara, s.a., petrecerile imbelsugate si luxoase, amestec de viata orientala si apuseana etc, viata taranilor, aspecte culturale ale vremii, toate grupate in capitole speciale: Scene de viata sociala; Muzica si coregrafia in timpul lui Caragea; Teatrul in Tara Romaneasca; Cochii Vechi (licitatia); Cu rogojina aprinsa-n cap si cu jalba-n protap. Descrierea cladirilor si a imprejurimilor, a unui cartier sau a unei uliti, imbracamintea personajelor reconstituie epoca si individualizeaza personajele (tehnica balzaciana), inainte de Ion Ghica, N. Filimon este un neintrecut cronicar al moravurilor bucurestene.

Desi personajele sunt construite in alb-negru, bune si rele, aceste forte umane nu intra in conflict, ele avand o existenta paralela. Dinu Paturica este in antiteza cu Andronache Tuzluc, ciocoi consolidat, in devenirea sa, ruinandu-si propriul stapan. Scriitorul urmareste simultan efortul gradual spre parvenire depus cu luciditate de eroul sau si distragerea sistematica a postelnicului.

Portretul lui Dinu Paturica se contureaza in cursul naratiunii, scriitorul urmarind de aproape fisa fiziologica. Tehnica portretistica este realist-balzaciana. Trasaturile fizionomice dezvaluie aspecte intime, gesturile, mimica, vestimentatia, interioarele vorbesc despre starea sociala, nivelul economic si cultural al personajului.

In capitolul I, dedicat lui Dinu Paturica, scriitorul inregistreaza in amanuntime trasaturile fizice care implica si pe cele morale: "scurt la statura, cu fata oachesa, ochi negri plini de viclenie, un nas drept si cu varful cam ridicat in sus, ce indica ambitiunea si mandria grosolana".

Tinuta vestimentara a lui Dinu Paturica vorbeste de saracia sa, de conditia lui umila: "imbracat cu un anterior de samalagea rupt in spate", "...cu picioarele goale bagate in niste iminei de saftian, care fusesera odata rosii, dar isi pierdusera culoarea din cauza vechimei." Ca scriitor ce vrea sa moralizeze, sa indrepte, Filimon. previne cititorul asupra intentiilor personajului: "trasaturile fetei sale lasau sa se vaza pana la evidenta ca gandirea ce-l preocupa nu erau decat planuri

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

ambitioase",

Filimon procedeaza ca un scriitor realist; prin descrierea imbracamintei el fixeaza epoca si viata sociala a personajului sau.

Sub aspectul deplorabil al tanarului se ascunde insa o forta puternica dominata de ambitie, de setea de a se inalta cat mai sus. Fizionomia descrisa, "nasul drept si cu varful cam ridicat in sus" este pentru scriitor indiciul sigur ai unei trasaturi morale de esenta, ce-i defineste eroul.

Antipatia scriitorului este evidenta. Trei trasaturi sunt precizate de la inceput: viclenia (ochii), ambitia si mandria grosolana. Portretul moral se va adanci si imbogati cu alte trasaturi, pe masura ce va urca treapta cu treapta in drumul sau intre ascensiune si cadere.

Scriitorul urmareste in detaliu evolutia personajului, dezvaluiridu-i trasaturile diabolice. La inceput indeplineste treburi umilitoare: ca ciubucciu isi freca stapanul pe picioare, il ajuta sa se imbrace, ii da de spalat, ii aducea dulceata, cafea si ciubuc. Lingusitor cu celelalte slugi ale boierului fanariot, "se silea sa-ntreaca pe toti in zel si activitate". Perseverent in atingerea telurilor sale, el invata tehnica hotiei de la alti servitori, fiind pe rand, de la ciubucciu, iscoada a boierului, ca sa se asigure de fidelitatea Duduca, logofat, sluger, pitar, sfetnic de taina al postelnicului, aliat al cherei Duduca, vataf de curte, sames de hatmanie s.a.

Camera de ciubucciu, a primei slujbe la curtea postelnicului Andronache Tuzluc, pune in lumina modesta si umila conditie de la care pleaca Dinu Paturica. in descrierea ei se releva grija scriitorului pentru amanuntul semnificativ (un ibric colosal, o multime de ciubuce, feligene pentru cafea, chisele de dulceata, un lighean de argint, un mizerabil pat de scanduri). Dinu Paturica nu este deloc dezolat de saracia camerei, ci, dimpotriva, aruncand "o privire repede si dispretuitoare", se simte mobilizat cu toata energia, sigur pe sine: "lata-ma in sfarsit ajuns in pamantul fagaduintei; am pus mana pe pane si pe cutit", aratand si mijloacele pe care le va folosi: "curagiu si rabdare, prefacatorie si iuschiuzarlac si ca mane voi avea si eu case mari si bogatii ca ale acestui fanariot".

Construit in scopul demonstrativ - evident - de a ilustra o categorie sociala care ii repugna, deci polemic, personajul, tip al ciociului, e fundamental negativ, de la inceput pana la sfarsit.

El va folosi un evantai larg de mijloace in spolierea stapanului sau: se va instrui in arta ipocriziei si a intrigii, "aceste doua mijloace ale parvenirii, constient ca-i trebuiesc carti care sa-i subtieze mintea", sa-l invete mijlocul de a se ridica "la marire". Dinu Paturica se dovedeste si un maestru al disimularii, cucerind increderea deplina a naivului Tuzluc.

Accentul scriitorului cade insa pe studiul si dezvaluirea fizionomiei ca expresie a starilor interioare ale personajului.

Utilizarea relatiilor amoroase si a aliantelor in scopul parvenirii sale constituie o noua etapa in ascensiunea sa, fiindca postelnicul era deja ruinat. Paturica isi ia aliatii pe masura: pe chera Duduca, tiitoarea postelnicului, stapana pe "arsenalul vicleniilor femeiesti", iubind "luxul cu

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

deosebire", punand la cale, impreuna, ruinarea sistematica a postelnicului. Celalalt aliat, camatarul si bogasierul chir Costea Chiorul, era si el pe masura celorlalti; pentru el, "a tramite la ocna un nevinovat sau a fura cu paraua de la marfa" era totuna"

Discursul lui Paturica tinut cand ajunge vataf de curte ilustreaza ca "tinta lui era sa manance starea postelnicului, inregistrand toata averea acestuia sub pretextul stabilirii ordinii". Foloseste orice mijloc pentru a se imbogati prin ruinarea boierului: scoate functiile la mezat, vinde postul de ispravnic pentru judetul Teleorman, astfel incat, ajuns vataf, "ospatul slugei intrecea in toate pe al stapanului", folosind principiul "fa-te om de lumea noua, sa furi closca de pe oua"

Ruinandu-si stapanul sistematic, Dinu Paturica ajunge posesorul mosiilor Rasucita, Plansurile si Chinuielile din sud de Buzau, al viilor din Valea Calugareasca. Paturica este sames al hatmaniei, mare stolnic, cu o casa in care se adunau "toti parazitii Bucurestilor", casatorit cu chera Duduca; isi reneaga chiar si parintele: "Dati-l afara pe branci... Eu nu am tata."

In timpul miscarii lui Tudor Vladimirescu se angajeaza sa-l tradeze pe acesta in schimbul ispravniciei a doua judete: Prahova si Sacuieni.

Pentru a stoarce cat mai mult, foloseste cele mai brutale metode pentru a obtine birurile de la tarani: pentru oierii, ierbarit, tutunarit, vinarit. si cand satenii nu mai aveau cu ce sa plateasca ii ungea cu pacura si ii lega de copaci, ca sa-i intepe viespele si tantarii,... dupa ce-i saracea cu desavarsire, ii inchidea in cosare ca sa nu poata reclama la stapanire.

Aspiratiile lui D. Paturica sunt impresionante: el ravneste sa fie caimacamul Craiovei si chiar domn.

Urcusul lui Dinu Paturica arata un personaj activ, intreprinzator. Toata atentia scriitorului se concentreaza asupra lui Dinu Paturica si a grupului de personaje care actioneaza impreuna pentru doborarea lui Tuzluc. Plasate intr-un fundal social realist, N. Filimon isi construiesc personajele antitetic (procedeu specific creatiei romantice), in concordanta cu intentia, oarecum ostentativa, de a educa: personaje negative - Dinu Paturica, chera Duduca, chir Costea Chiorul - si pozitive - Gheorghe, Banul C, Maria.

Alaturi de tehnica realist-balzaciana (amanuntul semnificativ, vestimentatie, interioare, gesturi, mimica), Filimon este atent la modul de a se exprima al personajelor, mijloc prin care dezvaluie structura lor morala, gandurile si sentimentele acestora. Fortei descriptive a scriitorului i se adauga arta dialogului, care asigura multor episoade un caracter scenic, tensiune dramatica. El realizeaza o sinteza a tehnicii narative si teatrale, care da relief si miscare naratiunii epice.

Animat de idei generoase, de indreptare, autorul intervine deseori cu paranteze discursive, comentarii polemice s.a., simtindu-se subiectivismul acestuia. Din aceleasi intentii moralizatoare, scriitorul isi sanctioneaza-ferm personajele, finalul spectaculos aducand izbanda binelui.

Prin simbolismul onomastic (Pingelescu, Mana Lunga, Calicevschi, Neagu Rupe-Piele, numele mosiilor - Plansurile, Chinuielile, Rasucita, Paturica - metafora a parvenitului s.a.), Filimon se

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari

<http://referatenoi.ro>

---

inscrie in seria scriitorilor ce au folosit aceasta tehnica (V. Alecsandri, I. L. Caragiale).

Ciocoii vechi si noi este primul roman tipologic, cu eroi complecsi. Prin Dinu Paturica, tipul ciocoiului, al arivistului epocii zugravite de Filimon, scriitorul deschide drum lui Duiliu Zamfirescu (Viata la tara, Tanase Scatiu), lui Ion Marin Sadoveanu (Sfarsit de veac in Bucuresti) Åži lui G. Calinescu (Enigma Otiliei) care completeaza seria tipologica a arivistului.

Dinu Paturica ramane un personaj de referinta, caci 'nu este in literatura noastra, pe masura deplasarii orizontului, un erou cu acte mai solide de stare civila" (G. Calinescu).